

# OVER DE ZUIDERWATERLINIE

Dwars door Zuid-Nederland loopt de Zuiderwaterlinie: de oudste, langste en meest gebruikte waterlinie van Nederland. Het is een ingenieus verdedigingssysteem van vestingsteden, forten, schansen, dijken en sluizen. Vele machthebbers zetten hier het land onder water om Holland te beschermen tegen vijandelijke invallen.

De Zuiderwaterlinie verbindt historische vestingsteden en hun ommelanden aan elkaar. Van Bergen op Zoom tot Grave vind je zo een parelketting van mooie vestingsteden, stoere forten en bijzondere linielandschappen.

## Stelling Breda-Geertruidenberg

In de vestingsteden Breda en Geertruidenberg is heel wat gevochten. Historische linie-elementen om deze militaire stelling te beschermen, zijn helemaal tot in het landschap rondom Waalwijk terug te vinden. Van de Zuiderwaterlinie wordt gezegd dat het **de scheidslijn** tussen friet en patat, tussen protestant en katholiek en tussen zand en klei vormt. Op de overgang van de hoge zandgronden naar de lager gelegen kleipolders, in het noorden van Brabant, ligt de zogenaamde **'Naad van Brabant'**. Natuurgebied Westelijke Langstraat ligt op dat grensgebied. Met zijn zeer bijzondere plantengroei en een rijk vogel- en dierenleven is dit **cultuurlandschap van monumentale waarde**.

Deel je mooiste foto's met #zuiderwaterlinie op Facebook en Instagram

Lees meer over Expeditie Zuiderwaterlinie



11 tot 14 kilometer

## EXPEDITIE ZUIDERWATERLINIE

### Waalwijk

Expeditie Zuiderwaterlinie is een avontuurlijke ontdekkingsstocht langs de natuur, historie en cultuur van de oudste, langste en meest gebruikte waterlinie van Nederland. Hoewel de Zuiderwaterlinie al lang geleden haar militaire functie heeft verloren, is zij nog altijd in het landschap aanwezig.

Waalwijk, Drimmelen en Oosterhout maken samen met Breda en Geertruidenberg deel uit van de stelling Breda-Geertruidenberg. In het gebied nabij Waalwijk werd in 1765 een systeem van sluizen en inundatievlakken aangelegd. Tegenwoordig is het een gebied waar je heerlijk kunt wandelen langs Eendenkooi Den Dulver, Natuurgebied Westelijke Langstraat, het Halve Zolenpad en Natuurpark De Veste.



### A Eendenkooi Den Dulver

Langs het Zuiderwaterliniep pad, in het voormalig turfwinning-gebied, ligt Eendenkooi Den Dulver. In de eendenkooi werden **wilde eenden gelokt en gevangen** met behulp van makke eenden. Een eendenkooi werd beheerd door **de kooiker**. Niemand anders mocht op de kooi komen en nog steeds zijn het verborgen plekken in het landschap die maar weinig mensen kennen. De kooi is nu **een natuurgebied** en eenden worden hier niet meer gevangen. De kooi is eigendom van Staatsbosbeheer, die hier samen met IVN De Waerdman het beheer en onderhoud doet. Ook in gemeente Drimmelen en gemeente Oosterhout zijn nog historische eendenkooien te vinden.

Eendenkooi Den Dulver kan worden **bekeken met de periscoop en bovenop een heuveltje**. De omringende kooibossen zijn belangrijk voor het plant- en dierenleven en te kwetsbaar om publiek toe te laten.



A Eendenkooi Den Dulver, luchtfoto



Westelijke Langstraat

### B Slagenlandschap in Westelijke Langstraat

De geschiedenis van Waalwijk is terug te zien in het landschap. Tussen Waalwijk en Waspik ligt namelijk het **bijzondere natuurgebied de Westelijke Langstraat**. Hier is het slagenlandschap van eeuwen geleden nog te zien. Het gebied kenmerkt zich door de langgerekte percelen gras, met sloten en elzen. Het slagenlandschap is **overgebleven uit de middeleeuwen**. De mooie groene natuur laat een nat veengebied met kwelwater en kleurrijke natuur zien. Zo beschikt de Westelijke Langstraat over verschillende bodemtypen, een diversiteit aan planten en een rijk vogel- en dierenleven.



B Het slagenlandschap



C Halve Zolenpad

### C Halve Zolenpad

De Langstraat was in de middeleeuwen een moerassig, geïsoleerd gebied. In 1422 gaf de graaf van Holland opdracht tot het **aanleggen van een dijk**, waaraan een lint van nederzettingen ontstond. Haaks op de dijk ontstonden, als gevolg van turfwinning, smalle percelen, gescheiden door sloten of hagen: het slagenlandschap. Omdat op de overgebleven zanden weinig groeide, gingen agrariërs **leer looien**. De industriële revolutie zorgde voor de aanleg van de **Halve Zolen spoorlijn**, vernoemd naar de lederen producten die vervoerd werden via de enkele spoorlijn. Deze liep van Lage Zwaluw, via Waalwijk, naar 's-Hertogenbosch. Tegenwoordig doet de spoorlijn dienst als fietspad. Op de 20 kilometer lange Halve Zolenroute - van Geertruidenberg tot Drunen - zijn **vijf indrukwekkende kunstwerken** te zien.

Meer informatie over de route Kunst op het Halve Zolenpad, van Brabant Vertelt



### D Ode aan de zandrug

Een van de kunstwerken langs het Halve Zolenpad is Ode aan de zandrug (2015) van Sannah Belzer. Zij heeft hierbij hulp gehad van vrijwilligers van de heemkundekring Op 't Goede Spoor en Platform Waspik.

Een groot deel van de provincie ligt **op zandgrond**, maar naar het westen toe komt er steeds meer klei. Bij Waspik ligt in de polder nog een uitloper van de zandgronden, hoog en droog en dus als vanouds aantrekkelijk. Belzers kunstwerk gaat over die zandrug die **op een onopvallende manier de geschiedenis hier heeft beïnvloed**. De kronkels van de hoogtelijnen van een historisch kaart uit 1895, die het verschil tussen de zandrug en de omgeving bepaalden, komen terug in het ontwerp.



D Ode aan de zandrug

### E Natuurpark De Veste

Er was slechts één plek ten zuiden van Waspik, waar het land niet zomaar onder water gezet kon worden. Daar lag een hogere zandrug. Een **zwak punt in de waterlinie**, want zo konden vijandelijke troepen direct naar Geertruidenberg oprukken. Er werd daarom een versterking ontworpen, het **'Retranchement bij Waspik' of 'De Vest'**, dat in 1701 werd aangelegd ten tijde van de Spaanse Successieoorlog. Het was een **zigzag verlopende aarden wal met twee lunetten en twee redoutes**. Na afloop van deze oorlog werd het retranchement verwaarloosd. Het werd verschillende keren opgeknapt en verdween in 1880. Het water De Vest aan de Schotse Hooglandersstraat is het **laatste overblijfsel** van dit militaire bolwerk.



E Natuurpark De Veste